

циолошком приступу као једном од битних обиљежја социологије као опште и теоријске науке.

Друштво и друштвена појава, као треће поглавље, објашњавају се преко односа природе и друштва, као и друштва и индивидуе. Цјелину друштвених дјеловања и односа чине конститутивни елементи друштва, актери друштвених дјеловања, потребе и интереси, предмети и средства, вриједности и норме, статуси и улоге. Писци овог уџбеника говоре о подјели рада као основном закону структурисања и развојка друштва.

Једно од основних социолошких питања – структуру друштва професори Марјановић и Марков разматрају преко релација основних дјелова и веза које је конституишу. С обзиром да друштвена структура представља, поред осталог, распоред друштвених група наводе се њихове одређене врсте према различитим типологијама. Својина и моћ детерминишу друштвену неједнакост која се испољава кроз различите моделе вертикалне структуре друштва. У књизи се наводе специфичности сва три модела вертикалног диференцирања појединаца – припадника друштвених група: класно-конфликтни, стратификацијски и елитистички. Структуру друштва конституишу и друштвене институције (установе) и организације, политика, држава, право,

као и одређени конформизам и девијације које (не) ремете регулисање друштвених односа у којима живе појединци.

Култура као људски начин постојања у свијету симболичких значења је предмет петог поглавља, а личност као цјелина друштвених и културних особина човјека шестог.

Последња два поглавља у књизи одnose се на промјене и развој друштва и на савремено друштво које се објашњава теоријама модернизације, достигнућима постиндустријског и информатичког друштва, покретом масовне културе, еколошким димензијама друштвеног развоја и достигнутим нивоом образовања као битним фактором развоја друштва.

Социолошка уџбеничка литература је и приступима у писању овог уџбеника (писала га два аутора) добила модерно дјело које садржи неопходне информације из ове науке на нематичне студије.

Наиме, модерне уџбенике из социологије пишу групе аутора, који су експерти за поједине области. У уџбенику "Основи социологије" наглашено је ко је шта писао од аутора, а теоријско-методолошке неусклађености сведене су на најмању мјеру. Уџбеник је писан са свом теоријско-аналитичком обухватношћу и озбиљношћу, веома јасним стилем и прецизним језиком.

Срђан Вукадиновић

Слободан Вукићевић: Идеал и стварности еко-менаџмента, Никшић : Служба заштите животне средине Општине Никшић 1996, 171 стр.

Као резултат емпиријског истраживања заснованог на утврђивању и анализи ставова, односно мишљења руководне економске елите о еколошким проблемима настала је студија "Идеал и стварност еко-менаџмента". Истраживање је под научним руководством проф. др Слободана Вукићевића обављено на подручју општине Никшић на узорку од 167 руководилаца различитих нивоа управљања (генерални директор, замјеник и помоћник генералног директора, шеф одсека, шеф сектора, пословођа, бригадир и сл.).

Предмет наведеног истраживања је идентификовање структуре менаџерске

свијести о заштити животне и радне средине. Истраживање се бавило и структуром еко-менаџерске свијести о могућностима спровођења и остваривања еколошких пројекција у пракси.

Еколошка заштита животне средине је један од значајнијих друштвених проблема. Суштину овог питања чини узјамно дјеловање друштва и природе, као и човјека и друштва. (стр. 146) Изучавање еколошке проблематике захтијева интердисциплинарни приступ који детерминишу биолошко, географско, техничко-технолошко, економско, социолошко, психолошко, итд., значење. Сва

ки научник који припада некој од ових дисциплина поред специфичних одлика еколошких питања из домена своје науке неизоставно мора добијене резултате компарирати са сазнањима других наука како би еколошка питања смјестио у шири научни контекст, односно дао им интердисциплинарни карактер. Када је у питању социолошки аспект екологије треба истаћи да свака еколошка чињеница има специфичан социолошки значај јер својим (не)постојањем (не)егзистира као специфична друштвена чињеница, односно важна друштвена појава која утиче на одржање биолошке супстанце становништва.

Еколошке карактеристике животне средине, у социолошком смислу, имају своје објективне и субјективне димензије. Објективне су оне које се могу исказати релевантним мјерним показатељима, њихово квантитативно и квалитативно присуство у животној средини на основу одређених стандарда чини је (без)опасном за живот и здравље појединаца. Субјективне димензије представљају свијест појединаца о објективним димензијама еколошких одлика животне средине. Свијест менаџерских елита, односно у овом случају локалне економске елите, о еколошким карактеристикама средине, као и њеној заштити, значајна је због улоге ове друштвене групе у управљању на свим нивоима друштва. Улога менаџерске групе је важна и у управљању ресурсима којима једно подручје располаже. За еколошке специфичности животне средине и одрживи развој друштва "у хармонији с природом" битна је еко-менаџерска свијест о границама природних ресурса, као и о могућностима њихове регенерације.

Еколошка свијест или свијест о одређеним еколошким проблемима и питањима као цивилизацијским проблемима и питањима савременог друштва представља културолошку димензију екологије. Стање свијести о еколошким одликама животне средине везано је, прије свега, за систем вриједности и његове промјене. У превазилажењу еколошке кризе треба бити свјестан лимитираности природе и ресурса, односно потпуно одбацити мишљење о њиховој неисцрпности. Нарушеност равнотеже између природног и културног система која се

огледа у неадекватном коришћењу природних ресурса је толика да је давно "прекорачена линија толеранције подношљивости природе". (стр. 48)

Ниво еко-менаџерске свијести се кроз општи однос према екологији, однос друштвених промјена и екологије, однос тржишта према природи, начин обезбјеђивања средстава за екологију, однос образовања, културе и екологије, потреба професионалних служби за екологију, одговорности и контроле у екологији, као и однос руковођења и екологије. Стање еко свијести код менаџерских елита, према резултатима истраживања презентованим у овој студији, када су у питању границе природних ресурса "није на нивоу адекватном алармантном стању у које смо довели природу и потреби да се она заштити". (стр. 42)

Истраживање је спроведено у урбаном подручју што је значајно за еколошке карактеристике животне средине када се има у виду повезаност и утицај привредних организација на градски простор. Сва велика предузећа у просторном амбијенту гдје је истраживање спроведено смјештена су на градском подручју. Урбо-еколошка ситуација је искључиво под утицајем предузећа у градским подручјима. Њена (не)заштита зависи од степена повезаности квалитета производа и услуга са квалитетом еколошког програма дефинисаним у програмским концепцијама предузећа. Од наведене повезаности зависи и утемељеност становништва по коме је популација у градским насељима више еколошки угрожена од оне која егзистира у сеоским подручјима, односно од оне која насељава подручја са нижим степеном привредног развоја. Према резултатима истраживања већина припадника менаџерске структуре није консултована у вези са урбо-еколошком ситуацијом на локалном нивоу, већ је то било у надлежности владајућих елита које су на вишим нивоима на хијерархијској лествици структуре друштвене моћи.

Еколошки идеал који карактерише неколико елемената (адекватан однос екологије и производње, успостављање економије ресурса, укључивање еколошке производње у равноправну тржишну утакмицу, итд.) битно се разликује од еколошке стварности, што је научно ве-

рификовано путем емпиријских показатеља у овој студији.

Иначе ова књига – студија поред резултата емпиријског истраживања о идеалу и стварности екоменаџмента садржи и ауторизована излагања учесника југословенског савјетовања које је тим поводом одржано, а која су интердисциплинарног карактера. Излагања се односе на урбано планирање и екологију (С. Вујовић), културни контекст екологије (Р. Божовић), менталитет у управљању човјековом средином (К. Килибарда), екологију као нови фактор пословног ризика (З. Герече и С. Лекић), просторно планирање као својеврстан вид оптималног управљања животном средином (М. Љешевић), еко карту у функцији

еко-пропаганде (Г. Баровић), фундаменталну екологију (В. Пулевић), схватање и знање екологије (М. Бурић) и еколошки менаџмент као савремени приступ заштити животне средине (В. Ражнатовић).

Истраживање о стању еко-свијести менаџерске групе је прво емпиријски утемељено испитивање овог феномена у Црној Гори и Југославији, будући да се до сада нијесу анкетирали припадници економске елите по питању еколошких проблема. Оно представља инспирацију и подстицај за даља истраживања и потпунија тумачења еко-менаџмента, а презентовани налази су незаобилазни у будућим компарирањима и уопштавањима.

Срђан Вукадиновић

Владимир Илић: Функционализам у социологији, Београд : Институт за социолошка истраживања Филозофског Факултета 1996.

Функционализам је једна од најзначајнијих и најугицајнијих оријентација у социологији у XX вијеку. Као социолошки појам функционализам има неколико значења. Поједини аутори сматрају да је то један од општих приступа у социологији па га поистовећују са општом социолошком оријентацијом, док други писци функционалну анализу одређују као посебан метод који има "исти епистемолошки статус као и други поступци за испитивање друштвене узрочности, попут експерименталног или упоредног метода" (стр. 8). Управо, преко методолошког осмишљавања београдски социолог и наставник на Филозофском факултету Владимир Илић ближе одређује и објашњава функционализам и на појмовном плану.

Књига "Функционализам у социологији" у издању Института за социолошка истраживања Филозофског факултета из Београда је заправо друга књига у (бившој) Југославији о функционализму. Прије ове књиге, загребачки социолог Иван Кувачић објавио је хрестоматију "Функционализам у социологији". Мали број објављених књига о једној од најзначајнијих социолошких оријентација је и разумљив ако се има у виду доминација марксизма као теоријског правца и методског поступка у свим друштвеним наукама, па и у социологији до краја осам-

десетих година. Разорна критика од стране марксистичких социолога привидно је, као, нудила боља објашњења друштвених појава него функционална анализа.

Између Кувачићеве и Илићеве књиге нема никаквих неспоразума око општег одређења функционализма. Функционализам у општем смислу схвата друштво као цјелину која се састоји из посебних друштвених сегмената, међусобно повезаних. Цјеловита функционална анализа заснива се, искључиво, на разматрању посебних дјелова који конституишу друштвени систем. Анализа сваког, понаособ, друштвеног сегмента независно од цјелине није у функцији објашњења института друштвеног система. Надограђујући овакву теоријску елаборацију функционализма у методолошком смислу Владимир Илић, обједињујући примјену функционалног и упоредног метода (приступа), истиче да се "може доћи до позданог знања о томе које је друштвене захвате могуће реално извести", као и којим дјеловима система "и посебним друштвеним групама би такве промене одговарале у смислу задовољавања њихових парцијалних потреба" (стр. 141) у функцији цјелине друштвеног поретка.

Књига "Функционализам у социологији" на теоријски јасан и прецизан начин